

Sumerit keksivät pyörän

Mesopotamian alueella kehittyi maailman ensimmäinen korkeakulttuuri, Sumer. Alueen asukkaat, sumerit, perustivat Mesopotamiaan useita kukoistavia kaupunkivaltioita. Sumerien nuolenpääkirjoitus on maailman vanhin tunnettu kirjoitusjärjestelmä. Myöhemmin Mesopotamiaan syntyi Babylonian valtakunta.

Sumerien kastelukanavat lisäsivät viljasatoa

Sumerien valtakunta syntyi 5 500 vuotta sitten kahden joen, Eufratin ja Tigrisin, väliin. Alue tunnetaan nimellä Mesopotamia eli Kaksoisvirranmaa. Sana Mesopotamia tarkoittaa aluetta jokien välissä. Jokien tulvat nostivat pelloille vettä ja ravinteita. Tulvien ansiosta maanviljely tuotti hyviä satoja. Sumerit myös laajensivat viljelymaata rakentamalla kekseliään kastelujärjestelmän. Sen avulla jokien vesi johdettiin kuiville alueille kanavia pitkin.

Pellot tuottivat hyviä satoja, ja asukkaille riitti ruokaa, joten kaupungit kasvoivat entistä suuremmiksi. Mesopotamiaan syntyi useita kaupunkivaltioita, jotka muodostuivat kaupungista ja sitä ympäröivästä maaseudusta.

Kaupunkivaltiot kävivät sotia ja kamppailivat keskenään johtoasemasta alueella. Sodan seurauksena yksi kaupunkivaltio saattoi alistaa muut kaupunkivaltiot määräysvaltaansa ja nousta alueen johtajaksi.

Sumerit käyttivät nuolenpääkirjoitusta

Sumerit olivat ensimmäinen kansa, joka keksi kirjoitustaidon. Sumerien kehittämää kirjoitusta kutsutaan nuolenpääkirjoitukseksi, sillä kirjoitusmerkit muistuttavat nuolenpäitä. Merkit paineltiin kosteisiin savitauluihin kolmion muotoisella kirjoitustyökalulla.

Sumerien kirjoitusjärjestelmä kehittyi tavasta, jolla savitauluihin merkittiin kauppavaraita ja tempeleille maksettua veroja. Ensimmäiset kirjoitusmerkit olivat lähinnä kuvakirjoitusta. Niistä on helppo erottaa esimerkiksi sen eläimen hahmo, jota merkki tarkoittaa. Vuosisatojen kuluessa merkkien määrä lisääntyi, eikä merkin ulkonäöstä voinut enää päätellä sen merkitystä.

Sumerien valtakunnan kukoistuskautta seuranneina vuosisatoina nuolenpääkirjoitus unohtui, eikä sitä osattu lukea pitkiin aikoihin. Nykypäivän historiantutkijat ovat kuitenkin oppineet lukemaan

nuolenpääkirjoituksella kirjoitettuja tekstejä. Niitä tulkitsemalla on opittu paljon elämästä muinaisessa Mesopotamiassa. Sumerit kirjoittivat savitauluihin kaupankäyntiin liittyvien asioiden lisäksi historian tapahtumia, tarinoita sekä myös henkilökohtaisia kirjeitä toisilleen.

Tehokas maanviljely teki monista Mesopotamian kaupunkivaltioista ja valtakunnista suuria ja rikkaita. Kaupunkien ympärille rakennettiin korkeat muurit ja vahvat portit. Monen kaupungin hienoin rakennus oli porrasyrämidi, joka toimi temppelinä.

Hammurabin laki hakattiin kivipaateen. Kiven yläosassa kuningas Hammurabi (vasemmalla) vastaanottaa lain auringonjumalta.

Pyörä keksittiin Mesopotamiassa

Sumerien aikana Mesopotamia oli hyvin kehittynyt. Sumerien tekemiin tärkeisiin keksintöihin kuuluu esimerkiksi pyörä. Sitä käytettiin ensin pyörivänä alustana eli dreijana saviruukkujen valmistuksessa ja myöhemmin myös kärryjen pyöränä. Vaatteita ja metalliesineitä valmistettiin sarjatuotantona. Tuhannet kutojat valmistivat vaatteita myytäväksi toisiin

kaupunkeihin. Sumerit kävivät kauppaa laajalla alueella ja hankkivat raaka-aineita Egyptistä ja Intiasta asti. Sumerit kehittivät myös tähtitiedettä ja matematiikkaa. He kykenivät ennustamaan auringon- ja kuunpimennykset. Sumerit jakoivat tunnin 60 minuuttiin ja vuorokauden 24 tuntiin. Meidän tapamme mitata aikaa on peräisin juuri sumereilta.

Mesopotamiassa vallitsi laki ja järjestys

Sumerien valtakunnassa vallitsi tiukka arvojärjestys. Korkeimmassa asemassa olivat kuningas, papisto ja varakas yläluokka. Monet asukkaat työskentelivät kauppiaina, kirjureina, käsityöläisinä ja maanviljelijöinä. Huonoimmassa asemassa olivat orjat. Valtakunnan alkuaikoina naisilla ja miehillä oli samanlaisia oikeuksia, mutta myöhemmin naisten oikeudet vähenivät.

Sumerien luomaa kulttuuria jatkoi samalle alueelle syntynyt Babylonian valtakunta. Babyloniasta on peräisin yksi maailman vanhimmista lakikokoelmista, Babylonian kuninkaan Hammurabin mukaan nimetty lakikokoelma. Laki oli hyvin ankara. Lain periaate oli, että pahasta teosta sai yhtä ankaran rangaistuksen. Hammurabin laissa kirjoitetaan esimerkiksi: ”Jos joku puhkaisee vapaan miehen silmän, niin puhkaistakoon hänen silmänsä.”

Tuhon syytä ei tiedetä

Mesopotamian alueen kukoistuksen aika päättyi 2 500 vuotta sitten. Tarkkaa syytä alueen heikentymiseen ei tiedetä, mutta ongelmat saattoivat liittyä maanviljelyyn. Jotkut tutkijat arvelevat, että kastelujärjestelmä lakkasi toimimasta, kun erämaan hiekka täytti hoitamatta jääneen kanavaverkoston. Toiset tutkijat uskovat, että viljelymaat pilasi suola, jota kasteluvesi kuljetti pelloille. Asukkaat eivät saaneet enää ravintoa, kaupungit rappeutuivat ja nuolenpääkirjoitus unohtui tuhansiksi vuosiksi.

TÄRKEÄÄ

- Mesopotamian alueella syntyi 5 500 vuotta sitten maailman ensimmäinen korkeakulttuuri, Sumer.
- Sumerit kehittivät ensimmäisen kirjoitusjärjestelmän, nuolenpääkirjoituksen.
- Sumerit keksivät pyörän, ja heiltä periytyy myös meidän tapamme mitata aikaa.

Tehtävät

1. Mitä arkea helpottavia keksintöjä sumerit keksivät?
2. Miksi kirjoitustaito oli historiallisesti tärkeä keksintö?
3. Etsi tietoa Hammurabin laista. Onko tämä laki sinusta oikeudenmukainen? Perustele.